

Dolenjske Novice.

Izhajajo 1. in 15. vsacega meseca. Cena jim je za celo leto 1 gld., za pol leta 50 kr. — Naročnino in dopise sprejema J. Krajec v Novem mestu.

Kdor želi kako oznanilo v „Dolenjske Novice“ natisniti dati, plača za vsako vrsto z navadnimi črkami 8 kr. za enkrat, dvakrat 12 kr., trikrat 15 kr.

O važnosti gozdov.

(Spisuje Anton Kupljen.)

Les je v silno ozki zvezi z vsakdašnjim življenjem: stol, na katerem sedimo; miza na kateri pišemo in jemo; postelje, na katerih počivamo; hiše v katerih prebivamo; še celo ona hišica, v katero bogatega in revnega, visokega in nizkega položijo in v večni mir spravijo — vse je vekši del iz lesa, kateri v gozdu zraste. Razun lesa donša nam gozd tudi mnogo družih postranskih reči, katere gotovo veliko veljajo. Omenimo samó, koliko brsti, skorje, listja in brezštevlnih rastlin dobivamo iz naših gozdov, katere rabimo še celo za zdravje. Mi sicer tih zeló važnih malenkosti večkrat ne porabimo, ampak jih v gozdih segniti pustimo, kar pa tudi rast gozda pospešuje; kajti ko bi vso bukovo, hrastovo, smrekovo, jelkovo listje, mah i. t. d. vsako leto odstranili, bi gozde s časoma popolno uničili, in bi tam, kjer sedaj stojé lepi hrasti, bukve itd. postala puščava.

Priznati moramo, da tudi visoka vlada skrbi za gozde in je v tem obziru izdala državno postavo z dné 3. decembra 1852 šte. 250 drž. z. 1. in mnogo ministerskih naredeb postavimo z dné 3. aprila 1873, šte. 44 drž. z. 1.; z dné 21. novembra 1874, šte. 142; z dné 13. fe-

bruvarija 1875, šte. 9 itd., ter tako pripoznala veliko važnost gozdov v vremenskem in narodno gospodarstvenem obziru; posebno govori prvi odsek §§ 1.—23. rečene postave o gospodarjenju z gozdi t. j. o pravilih, po katerih se mora z taistimi ravnati; kedaj in kako se smejo taisti posekati, da se ne uničijo; kako se morajo zopet zasaditi; kedaj in kako se sme listje grabljati; kaj sme tu gosposka storiti, in kaj je storiti dolžna; govori se tudi o gozdnih služnostih i. t. d. drugi odsek §§ 24.—43. tamkje, govorijo o spravljanju gozdnih pridelkov; tretji odsek §§ 44.—51. govorijo o gozdnih požarih in škodi po mrčesih; četrti odsek §§ 52.—58. govorijo o gozdni obranbi; peti odsek §§ 59.—71. govorijo o kaznih in prestopkih oziroma na gozdno poškodbo; šesti odsek §§ 72.—76. govorijo ob odškodbi prestopkov gozdne postave in slednjič sedmi odsek §§ 77. črke a) do d) govore o prizivu. Najnovejša skrb vlade za gozde pa je brez dvombe deželna postava iz leta 1884 o pogozdenju Krasa. Zares postava od neprecenljive važnosti!

Kje so namreč nekdašnji krasni hrastovi gozdi, ki so slovenski kras pokrivali in kinčali? — Benečani so jih posekali za ladje in pomorsko stavbstvo porabili, ter gole planjave pustili, da sedaj silna burja razsaja in kraje muči, kateri bi bili

Podlistek.

Nekdaj in sedaj. (Dalje.)

Vojska! — ni je menda besede, o katerej bi naši priprosti ljudje raje govorili, kakor o tej, o vojski. Beri časopis, kmet te vidi, prvo vprašanje je: „Gospod, bode-li vojska?“ — In če se nesrečna vojska res vname, oj kako ti tu vse hlasta po novicah: — kar požira se, kar nam dojde iz nesrečnega vojskinega kraja! — Pa tudi ni čudno! — vojska je res strašna reč! Človek po božji podobi vstvarjen, ti stoji proti človeku! Človek strela, zabada, seka, bije človeka, kakor divja zver mori drugo! Človeka, ki si nista nikdar nič hudega storila, ki se niti ne poznata, skušata drug drugemu življenje vzeti! To je res grozno!

Ali vendar, kmečki moj bralec, ti moram reči, da je bila vojska nekda še veliko hujša, kakor je dandanes. Nekdaj, zlasti pred Kristusom pa tudi pozneje, sovražnik ni imel nobene pravice, nobene pravice njegovo imetje — sedaj jih vendar ima, ki se morajo spoštovati.

S sovražnikovimi podložnimi, z njihovim življenjem, z ranjenimi in vjetimi, z otroci, ženami in starčeki, sploh z vsem, kar je bilo sovražnikovo je delal nekda zmagovalec, kakor mu je bilo drago — nihče mu ni dajal postave, nihče mu stavljal meje. Ravnalo se je sploh z največo grozovitostjo — vsaj vemo kaj zna, kaj dela strast. Vjeti so se prodali v sužnost, ranjeni pomorili; streči jim, zdraviti jih, to pač ni prišlo nikomur v glavo. Vjeti vojskovodje, kralji, knezi in drugi imenitniki

sicer vgodni za poljedelstvo. Kako milo in tužno se ozira oko marljivega Slovenca po lepih gozdih, kateri so nekdanj blažene rodovitne kraške kraje pokrivali — ali ni jih več! Grška, Španjska in Sicilija so bile nekdanj rodovitne dežele in so sedaj, ker so gozde uničile, puste, revne in nerodovitne. Sicilija nekdanj „žitnica Italije“, hudo čuti zgubo, katero si je z neusmiljenim pokončevanjem gozdov sama prizadala: izginila je nekdanja rodovitnost polja in sedaj, kakor nam časniki poročajo, bridko toži, da hudi nalivi iz golih hribov deró in vse pridelke v planjavah pokončujejo! Vse to naj nam bo v poduk in naše ravnanje.

(Dalje prihodajšč.)

Metodova slavnost - slovanska slavnost.

(Konec.)

V Bulgariji se je zbral odbor, kateri vodi te slovesnosti in knez Aleksander, akoravno je protestant, je predsednik temu odboru. Veliki praznik so imeli tudi 6. aprila, po starem koledarji, tedaj po našem 18. praznovala je vsa država. Največa slovesnost pa je bila v Preslavu, kjer je bil sv. Metod njih vladarja spreobrnil in krstil.

Med drugimi spominki preslavljanja se bode življenje teh apostelnov v 20.000 iztisih brezplačno razdelilo med narod. Lepo je tudi, da podobe ss. apostelnov se bodo napravile po vsih bulgarskih šolah, in pred vsako šolo so v spomin te svečanosti vsadili 12 dreves pričo duhovščine, učiteljev in učencev. Vlada pa bode k drugim velikim stroškom napravila tudi dve vstanovi ss. Cirila in Metoda, eno za duhovne, drugo za jezikoslovce. Slovesnost sama se je vršila 6. in 7. aprila. Velikega sprevoda iz cerkve v zbornico v god sam so se vdeležili vsi uradniki, častniki in drugi odličnjaki. Slavnostne govore v dvorani sta imela knez in ek-

sarhov odposlanec Eksarh je namreč toliko, kakor njih patrijah, ker so se pred nekaj leti odločili od grškega patrijarha v Carigradu. Radovala se bode tudi vojaščina pri posebnem obedu. Za slavnost klasiške gimnazije v Sofiji je vlada odštela 2000 frankov.

Kaj pa velikanski ruski narod, se-li tudi spominja sv. Metoda. Tudi, pa še kako. Tisučletnico sv. Metoda imenujejo Rusi „Slovansko slavnost“; praznujejo pa jo jako svečano po vsej Rusiji. Pisal je o tem list „Slovan“ nekako tako-le: V Petrogradu se je začela slavnost — dné sedemnajstega preteklega meseca s svečanimi popoludanskimi cerkvenimi opravili. Pri vseh cerkvah se je zvonilo z vsemi zvonovi. Dné 18. aprila so opravljali v stolnej cerkvi členu sv. sinode (najvišjega ruskega cerkvenega zbora) službo božjo. Ta dan je bil po vsej Rusiji zapovedan praznik, in so se morale po vseh cerkvah opravljati svečane službe božje, in pojasnjevati vernikom v primernih govorih pomen slavnosti. — Po končanej službi božjej so delili v Petrogradu med narod brezplačno podobe in životopise ss. Cirila in Metoda. — Praznovali so vse šole po celej državi, po večih mestih pa so se prirejale posebne šolske svečanosti z govori o ss. Cirilu in Metodu in o slovanskih narodih in s petjem slovanskih pesmi. Zvečer 19. je imel „Slov. dobrod. društvo“ slavnostni občni zbor v velikej zborniškej dvorani mestnega sveta itd.

Kakor glavno mesto Petrograd, tako slavi tudi vsa ostala Rusija tisučletnico, kakor smo že povdarjali. Po mnogih krajih so bile razun zvonjenja in cerkvenih služeb tudi slavnostne procesije, katerih se je vdeleževalo vojaštvo in vsi uradi. Tako se je vršilo posebno v Kijevu in Kazanu, kjer je bila na vsacem trgu postavljena kapelica, pred katero so se ob procesiji vršile molitve k svetima slovanskima blagovestnikoma.

so imeli pa še najbolj žalostno osodo: znano je, da so jih Rimljani vklenene peljali v slavnem prevodu v glavno mesto Rim, da so tako dajali čast zmagovalcu, ondi pak so jih umorili na griču Kapitulu. Pa kaj še to? — ne le njim, ki so se vojskovali zoper sovražnika se je godilo tako hudo, ako so bili zmagani — nič boljše ni bilo njim, ki so bili popolnoma nedolžni. Otroci in starčki so se neusmiljeno morili, žene in device oskrunjevale, prodajale v sužnost ali pa tudi morile. Res grozno! Dokazov imamo dovelj v zgodovini, da je bila res tako kruta, tako grozovita nekdanj vojska. Ne maram jih navajati. Povem le, da je samo v judovski vojski z Rimljani leta 70, po Kristusu zgubilo nekako eden milijon judov življenje. Vojskovodja Tit, ktereга so rimski pisatelji preslav-

ljali kot jako rahločutnega in vsmiljenega, je dal nekaj časa dan na dan po 500 judov na križ pribiti! — In dalje, kdo ne vé, kako grozovito je bilo, ko so grozni Turki divjali po milej našej domovini! — kar ni palo pod mečem, to se je odpeljalo v sužnost; kar so mogli so poropali, česar pa niso mogli odnesti, so pokončali z ognjem. — Mati slovenska, ki imaš sina pri vojaci, tresiš se pred vojsko. Ni čudno, ker huda je vojska, kajti dragi sin morda res zgubi na bojnem polju svoje življenje. Ali vendar ti povem, da je sedaj veliko menj kruta, kakor je bilo v prejšnjih časih. Glej, ako je tvoj sin vjet, se mu nič hudega ne bode zgodilo, odveli ti ga bodo v tujo deželo, ali čez nekaj časa, ga dobiš zdravega nazaj. Ako ga ranijo v vojski, pa pride sovražniku v roke, ga

Nekaj o živinoreji na Dolenjskem. Iz Ribniške doline.

Že od nekaj je na Dolenjskem občna navada, da si zgodaj vspomladi nakupi vsaka kmečka hiša, vsak kajžar, sploh vsak, kdor ima le nekoliko lastnega ali v najem vzetega zemljišča, po dva, štiri, šest in sem ter tje še po več prešičev v rejo. Ta kupčija je vzlasti v prejšnjih časih, pred kacimi dvajsetimi in tridesetimi leti mnogo dobička donasala prekupcem, koji so za majhen denar mlade prešiče na Hrvatskem kupili in jih potem po vsem Dolenjskem drago prodajali. Opitani prešiči zamogli so se v jeseni zopet dokaj drago kupcem v Trst in drugim tujim trgovcem prodati; posebno se je slanina ali špeh dobro in lahko spečala. Pokazala se je pa tudi v to stroko kuga, ki bolj in bolj uničuje to kupčijo. Prikazala se je popred neznan bolezen pri prešičih, ikre, ki popolnoma skazijo njih vrednost, in popred neznanu tuje uvažanje ameriškanskih prešičev v Evropo, ki se vedno bolj širi, preti domačo kupčijo popolnoma uničiti. Poglejmo, kako se to dandanes pri nas čuti in kake nasledke ima?

Pri nas je vsled dolgoletne navade občno mnenje, da se ima za marljivo tista kmečka hiša in vzlasti tista kmečka gospodinja, kjer se pozno v jeseni enoletni prešič tako zelo odebeli, da tehta eden tacih po tri do štiri cente in včasih še več. Neko posebno medsebojno veselje imajo gospodinje do teh svojih gostov, vso mogočo pridnost obračajo v njih rejo, in ko pride slednjič jesen, kolikor zamorejo požreti koruze in družega žita, vsega imajo dovolj na razpolaganje; čeravno mora zaradi tega včasih družina stradati. Koliko truda, skrbi in stroškov je povzročilo vseletno delo, predno se je dva, štiri ali še več teh debeluhov opitalo, da vaga eden po tri in več centov, in kaj se pri-

bodo zdravili ravno tako, kakor svoje lastne vojake. To mora biti pač zate velika tolažba.

Naj bi se pa primerilo, da bi neusmiljena vojska prihrula v našo domovino, česar nas obvaruj Bog — glej, tudi tu se tebi, mati slovenska, tvojim hčeram; tvojim malim otrokom in sploh vsem tistim, ki se ne bodo vojskovali zoper sovražnika, ne bode zgodilo prav nič hudega: tudi sovražnik vas bode varoval. Da, celo premoženja vašega vam ne sme vzeti, ga ne pokončati, le kakov veči davek bi morda vtegnil naložiti.

Ali ljubi moji, tako usmiljeno s sovražniki ravnaajo edino le izobraženi narodi — storila je to krščanska vera. Divjaki, neverni Turki in drugi tudi sedaj še podobne grozovitosti počenjaje nad premaganimi sovražniki, kakor so jih nekaj ljudje sploh počenjali.

(Dalje prib.)

peti vsako leto, ko pride čas prodaje? Ker se vsak ž njih rejo peča, zato jih je ob tem času ne le čez polovico preveč na prodaj, kar stori, da se kupci ž njih cenokar norčujejo, in ker kupčija ž njimi vedno bolj hira, zato jih le malo in le najdebleje in še te pod najnižjo ceno pokupijo, ampak navstane tudi opravičena skrb, kaj bo, če so prešiči ikrasti. Treba jih je v tem slučaju nazaj vzeti, in če je le eden od njih od te bolezni napaden, splaval je ves dobiček povodi. Toliko truda, toliko skrbi in stroškov in ko pride čas, da bi potegnil za nje denar, ki ga za davke, za obleko, za posle in za druge potrebe tako nujno potrebuje vsak kmet, tedaj se mu njegovo delo in upanje tako rado in nesrečno skazi! In tudi, če je svoje spitane prešiče srečno in dobro prodal, ima le kaj dobička v resnici pri njih? Vspomladi mogel je majhne od prekupca Hrvata za drag denar kupiti, vsa družina morala se je vso poletje in jesen ž njimi pokoriti, slednjič pa jim je bilo treba toliko otrobov, koruze dati, da je tudi v tem slučaju ves dobiček prav za prav nič vreden. Edino, kar ima kmet od tega je, ako mu kupčija gladko poteče in ni nesreče imel, da dobi vendar nekaj denarja skupaj, s kojimi mora zamašiti razne luknje, dolgove in potrebe.

Nasproti tem razmeram oglejmo si navado, kako se naši Dolenjci v obče z živinorejo pečajo, in koliko storé v njo povzdigo?

Živinoreja na Dolenjskem je, nekatere kraje izvzemši, na zelo nizki stopinji. Posebno naše gospodinje in gospodarji vedo premala ceniti vrednost dobrih krav in koristi, ki jih imajo lahko od njih. Ako pomislimo, koliko dobička nam dá pri prodaji samo ena krava na leto z mlekom, s teletom, in ako se je dobro redila takoj sprevidimo, da bi za vsako posamezno kmečko hišo, za vsakega posestnika mogla prva in najvažnejša skrb, njihov ponos biti, da ima v hlevu dobro rejene krave. Na takov način pride se do dobrih telet, ki se naj ali prodajajo ali za pleme izrejajo, ima se v hiši vedno dovolj in dobrega mleka, in kedar se živina prodaja, kaže dobiček. Toda pri takem ravnanji ž njimi, kakoršnega vidimo pri nas na Dolenjskem, tega nij mogoče misliti. Ker komaj vspomladi oživi narava in izgubi svojo belo odejo, skozi vso poletje do pozne jeseni goni se vsa živina na pašnike, kjer komaj toliko živeža dobi, da glada ne pogine; vse poletje se peče na vročem solnci. Sem in tje vrh tega porabljujejo krave za vožnjo, včasih še celó za oranje. Pri vsem tem pak hočejo, da bi veliko mleka imele, dobro rejene izgledale in močna teleta imele. To nikakor ni mogoče!